

ние, многословие, „парад на думите“. Както казва Лотман: „...реторическото изказване не може да бъде изразено по нереторичен начин. Реторичната структура лежи не в изразната, а в съдържателната сфера“⁹. Реторичното е начин на мислене, изразяване, шифър, *структура на съзнанието*. Реторичното е активност на чувства, емоции, екстаз. Реторичното не е единствено в градуса на говоренето, то е в прекодирането на житейските с митологичните ситуации, отъждествяването на реалните хора с персонажите на ритуала и мита, вписване на обикновеночовешкото в анализите на историята. Реторичното само по себе си предполага идеализация, уедряване на хора, пространства, епохи.

Има още нещо, което сближава „градските“ визии в творбите на Матей Граматик и Иван Вазов. Героят – мъченик (жертва) и градът, който той обитава, са взаимозаменяеми, хомологични, „метонимични“. Не само героичното държане на персонажа осветява пространството, на което принадлежи, но и уникалността на пространството прави още по-велик героя. В по-горе очертаната йерархия на световите герой и град се оглеждат и прекодира в акта на номинацията. Създава се отношение на отъждествяване между собствено, нарицателно име и топоним. Казано по друг начин: „...митът и името по природа са пряко свързани. В известен смисъл те са взаимопределяеми, едното се свежда до другото: митът е персонален (номинационен), името е митологично“¹⁰.

Тук трябва да подчертаем, че нито софийският ламбардий, нито народният поет мислят за типичните категории, присъщи на митологичното съзнание. В техните творби митът е метаезикът на символното обозначаване на човешкия космос. И в света на „Житието“, и в света на лироепическата възхвала социално активното професионално име преминава функционално в категорията на собствените имена. За да се превърне *обущарят* в наративна метафора на духовния авторитет, в митологема на живота – жертва и подвиг.

Друга точка на съвпадение между творбите на старобългарския и новобългарския автор е в представянето на чуждоетническия противник – турците. В „Житието“ на Матей Граматик те са „*побеснели убийци*“, „*събрани в хилядно множество начело с язdecия пред тях епарх с първенците си, тържествено и съетно носещи мъчителски жезли и сопи и придружени от някои викове и кръсци*“, „*цепят въздуха с молитвите си*“. Те са диви, безчовечни, гавреци се с жертвата. Поробителите са „*сбирицина*“ от убийци, „*безбожна агарянска сган, прилична на диви лъвове*“. Фанатичното, садистичното, атавистично-разрушителното са основните характеристики на насилника. Макар и по-различни като интонация и градирана емоция, като динамика на оценъчното, определенията за турците в „Кочо“ са типологично същите: „*враговете диви, побеснели*“, „*сган башибозуци*“, „*сган, упита от лакома стръв*“, „*гладна за блудство, за месо и кръв*“. Поробителите „*фучат*“, „*гърмят*“, „*надават рев*“, „*скърцат със зъби*“ и т.н. И тук дивото, необузданото, варварското, деструктивното са знаците на насилието.

Тези примери показват как два текста, на пръв поглед съвсем различни в жанрово, образно и стилистично отношение, отдалечени един от друг като време на създаване повече от три столетия, маркират по един и същи начин робското пространство¹¹. Нещо повече, те четат почти еднакво героичното и не-героичното, честта и позора, потисничеството и свободата чрез архетипната фигура на *обущаря*. Кое то за сетен път, разбира се, доказва съществуването на единния митопоетически текст на общността.